

Van de voorzitter

Beste tegelvrienden,

Het is ook bij de inleiding van dit Vriendennieuws onontkoombaar. Het heeft ons museum geraakt. Het heeft de activiteiten van onze stichting geraakt. Het heeft heel veel mensen individueel en de samenleving als geheel diep geraakt. Het zal voorlopig nog wel onder ons blijven, en het zal voor lange tijd diepe gevolgen hebben. Het virus. COVID 19. De Corona. Over de gevolgen in ons museum leest U verderop in de bijdrage van onze directeur.

De Museumvereniging heeft een tijd geleden al de droeve verwachting uitgesproken dat 20-25% van de kleine musea in Nederland binnen kort kunnen gaan omvallen. Dat zal met het Tegelmuseum niet het geval zijn. Natuurlijk is het ook hier zwaar weer, maar we blijven naar de toekomst kijken.

Een persoonlijke kanttekening bij de observatie van de Museumvereniging: veel kleine musea hebben vaak al zwaardere klappen te verwerken door de gemeentelijke bezuinigingen in de jaren van de economische crisis die we dachten overwonnen te hebben. De economie draaide weer, maar de cultuur blijkt structureel op achterstand gezet te zijn in deze periode.

Kleine musea zullen meer dan ooit afhankelijk zijn van de liefde van vrijwilligers en vrienden. Van hun inzet, hun kennis, en hun vrijgevigheid. Het is niet de eerste, en zeker niet de laatste keer dat we als vriendenbestuur dit thema zullen aansnijden.

Het werk van onze stichting is ook geraakt, zei ik al. Er kan vanwege de permanente onzekerheden over de verspreiding van de pandemie, en de daarbij behorende beperkingen, niet op verantwoorde wijze een Jaardag 2020 worden georganiseerd. We hadden elkaar weer in groten getale willen treffen in Franeker, hebben zelfs alternatieve scenario's in Otterlo overwogen. Maar er bleven te veel onzekerheden. Ook de redactie en productie van het jaarboekje Tegel liepen om verschillende redenen vertraging op. U zult Tegel dus dit jaar pas in oktober of november in de bus krijgen. Eerder al hebben we de studiereis naar Valencia moeten overhevelen naar mei 2021. En ook dat helaas nog steeds onder voorbehoud.

En toch blijft er voldoende leven in de brouwerij. Dit Vriendennieuws staat er weer vol mee. Ik wens U veel leesplezier. Maar ook vertrouwen en uithoudingsvermogen voor de maanden die voor ons liggen.

Lejo Schenk, voorzitter

Jaardag 2020 gaat niet door!

Aanvankelijk hadden we de Jaardag dit jaar in Franeker gepland. Er werd al druk aan het programma gewerkt, maar helaas zette de coronapandemie alles op losse schroeven. Een bijeenkomst met veel mensen leek ons niet verantwoord. Er is nog overwogen om een alternatieve Jaardag in Otterlo te houden met kleine groepjes Vrienden in het museum binnen een tijdslot, maar ook dat leek ons moeilijk in veilige banen te leiden. Wat de doorslag gaf, was dat de totstandkoming van het jaarboekje Tegel 48 door alle beperkingen vertraging heeft opgelopen en dus nog niet gereed was om uit te delen op 26 september. Daarom helaas dit jaar geen Jaardag. De verwachting is dat we u het boekje in november kunnen sturen. Natuurlijk kunt u altijd individueel naar het museum om bijvoorbeeld de nieuwe expositie te bewonderen of om leuke cadeautjes in te slaan voor Sinterklaas. Het museum heeft uw steun in deze moeilijke tijden hard nodig!

Mocht u niet de deur uit willen, dan valt er op het internet ook veel moois te zien op tegelgebied. In ons bulletin ECTC op internet staan interessante links naar diverse collecties.

Bij leven en welzijn zien we elkaar op de jaardag 2021!

Het bestuur

Aanbod voor Tegelvrienden: korting op lidmaatschap van de Nederlandse Vereniging van Vrienden van Ceramiek en Glas

Tussen onze Stichting en de Nederlandse Vereniging van Vrienden van Ceramiek en Glas zijn de eerste gesprekken gevoerd over hoe we elkaar door samenwerking zouden kunnen versterken. Die mogelijkheden zijn divers: bijvoorbeeld samen optreden naar buiten; samenwerken bij onze publicaties; openstellen van evenementen zoals reizen, symposia en excursies. Het eerste concrete resultaat van dit contact is een kennismakingsaanbod voor het eerste jaar als Vriend van de bevriende organisatie. In concreto betekent dit dat begunstigers van de Stichting Vrienden Nederlands Tegelmuseum een jaar lang tegen de gereduceerde prijs van € 30 Euro lid worden van de Nederlandse Vereniging van Vrienden van Ceramiek

en Glas (normale prijs 45 Euro!). Hiervoor ontvangt u 3 x per jaar het tijdschrift Vormen uit Vuur en kunt u deelnemen aan door de Vereniging georganiseerde activiteiten. Na een jaar, indien dan niet opgezegd, wordt het abonnement omgezet in een lidmaatschap tegen de normale prijs. Omgekeerd kunnen de leden van de Nederlandse Vereniging van Vrienden van Ceramiek en Glas een jaar lang tegen een bedrag van € 25 Euro begunstiger van de Stichting Vrienden Nederlands Tegelmuseum worden.

U kunt zich als lid aanmelden, onder vermelding van "Lid Tegelmuseum" via de website www.vormenuitvuur.nl of stuur een email naar ledenadministratie@vormenuitvuur.nl.

U kunt ook een briefje sturen naar NVVCG, Postbus 15757, 1001 NG Amsterdam of - op werkdagen tussen 9 en 17 uur - telefonisch contact opnemen: 06-82453583

De aanbieding is geldig tot en met 31 december 2020.
Leo Schenk

Verhoging bijdrage 2021.

Het bestuur ziet zich genoodzaakt om de jaarlijkse bijdrage te verhogen van € 30 naar € 35 voor maximaal 2 personen, ingaande vanaf het jaar 2021. De laatste stijging was vijf jaar geleden in 2016, toen de bijdrage is verhoogd van € 25 naar € 30.

De laatste jaren zijn de tarieven voor het verzenden van Vriendennieuws en ons jaarboek Tegel aanzienlijk gestegen en tevens willen we als Vriendenstichting zo nu en dan aankopen kunnen doen van bijzondere tegels of een ander initiatief op het gebied van de Nederlandse tegel ondersteunen. Om te zorgen dat de jaarlijkse exploitatie van onze stichting positief wordt en om te zorgen dat we een redelijke reserve in stand houden, hebben we deze beslissing helaas moeten nemen.

Mark van Veen, Penningmeester

Museum

Nieuws uit het Museum

Het zijn bijzondere tijden die we meemaken. En de Coronacrisis zal nog wel een tijdje voortduren. Want zowel in persoonlijk als in zakelijk opzicht kun je toch wel over een crisis spreken. Ik weet dat velen onder u het toch best zwaar hebben (gehad).

Maar ook het museum heeft een lastige periode achter de rug. Vanaf medio maart tot begin juni zijn we verplicht dicht geweest. Gelukkig zijn we erin geslaagd om op 2 juni weer open te gaan. Dat heeft de nodige inspanningen geveerd. Zo hebben we de balie afgeschermd met plexiglas en bij het binnenkomen staat een dispenser om je handen te "wassen". Verder is per zaal het maximum aantal toegestane bezoekers aangegeven vanwege de 1,5 meter maatregel.

Om te voorkomen dat tegelijkertijd te veel bezoekers aanwezig zijn, is er een reserveringssysteem. Uit oog-

punt van veiligheid hebben we de koffiekamer en de toiletten moeten sluiten. De zorg was dat dit alles ten koste zou gaan van het aantal bezoekers. Durft men nog wel een bezoek aan? Maar gelukkig valt dat reuze mee. De belangstelling voor ons museum is er nog steeds. Afgelopen juli hadden we zelfs meer bezoekers dan in juli 2019.

In financieel opzicht is dit jaar natuurlijk ook heftig voor het museum. Totaal geen omzet twee en halve maand lang. Geen entreegelden of winkelomzet terwijl de kosten gewoon doorgaan. De compensatie die door de overheid ter beschikking wordt gesteld, is tot nu toe zeer beperkt zeker voor kleine musea. Gelukkig beschikt ons museum over een buffer en vallen we daardoor niet direct om zoals vele andere kleine musea wel. Maar we kunnen ons in financieel opzicht zeker geen tweede lockdown veroorloven, ook geen intelligente. Vanwege de financiële situatie hebben we moeten besluiten om de plannen voor het opknappen van het pand op te schorten. Voorlopig stort het pand niet in.

Hoe dan ook, we zijn toch weer met de toekomst bezig. In samenwerking met de onvolprezen Expositiecommissie wordt een nieuwe expositie Oogappels georganiseerd. Meer nieuws hierover kunt u lezen in de bijdrage van onze conservator Johan Karmers. De nieuwe expositie is vanaf eind augustus te bezichtigen. Er zal alleen vanwege Corona geen sprake kunnen zijn van een grootscheepse opening zoals die tot nu toe gebruikelijk was.

Ik wens u verder alle goeds en sterkte toe!

Eric Mackay, directeur

Exposities in het Nederlands Tegelmuseum

Oogappels - Onverwachte verhalen van de Nederlandse tegelcultuur

vanaf 29 augustus 2020 t/m februari 2021

Deze expositie zou aanvankelijk in het voorjaar starten, maar is – om bekende redenen – uitgesteld. Zeven verzamelaars en kenners belichten een aantal verrassende thema's. In filmpjes vertellen de verzamelaars, onderzoekers en een jonge kunstenaar over hun tentoongestelde tegelcollectie of specialisme.

De thema's lopen uiteen van de klassieke tegels met Bijbelse voorstellingen en landschappen, via stijlperioden als art nouveau en art deco, naar de naoorlogse vernieuwingen en experimenten, tot op de

dag van vandaag met het dierenalfabet voor de Hartenberg en driedimensionale tegels ontworpen door Hanne Biesemans.

Een onderwerp zal ook de betegeling van scholen zijn, waarmee we kunnen aansluiten op de landelijke monumentendagen van 12 en 13 september 2020 met als thema: leermonumenten. Hiervoor tonen we enkele tableaus uit de voormalige Dr. De Visserschool en de Klimopschool, beide in Utrecht.

Johan Kamermans

Oproep van de Expositiecommissie

Voor de tentoonstelling "Vogels en tegels", voorjaar 2021, zoeken wij nog bruikleengevers van tegels met vogels.

Graag contact opnemen met Frans Klein van de expositiecommissie via email

frans.a.klein@gmail.com

Frans Klein

Aanwinsten

Stichting Pré Wonen, een woningcorporatie in de gemeenten Haarlem, Beverwijk, Bloemendaal en Heemstede, heeft een tegeltableau geschonken dat zij in 2017 heeft laten maken ter gelegenheid van haar honderdjarig jubileum.

Het gaat hierbij om een traditie die al teruggaat tot de tableaus die in 1921 in de Patrimoni-umbuurt zijn geplaatst. Het tableau is ontworpen en gemaakt door Bea Peters van Studio 1000 graden in Haarlem. Negen exemplaren zijn geplaatst in de

verschillende wijken, het laatste en tiende was bestemd voor het hoofdkantoor, maar paste daar niet en bleef op de plank liggen.

De vrienden van het project 'Tegels op Locatie' kwamen deze tableaus op het spoor en vroegen achtergrondinformatie aan de woningcorporatie, wat uiteindelijk leidde tot de schenking van dit tiende tableau. Frans Woons en ondergetekende hebben het tableau in ontvangst genomen.

Eind vorig jaar ontving het museum nog een schenking met enkele velden van laatzeventiende- en vroegzeventiende-eeuwse veelkleurige ornamenttegels. Het gaat om zeven tegelvelen met typen die niet vaak als veld en in goede kwaliteit te verwerven zijn.

De tegeldecors sluiten mooi aan bij de voorgenomen expositie van tegels met geometrische patronen volgend jaar.

Museumvlogs

Gedurende de sluiting van de musea is een begin gemaakt met een reeks vlogs, waarin ik als het ware een rondleiding geef door het museum en stil sta bij verschillende verhalen en topstukken.

Mandy Vermeer, onze nieuwe medewerker voor de PR, neemt de vlogs op met haar tablet (eenvoudige apparatuur, geen microfoon) en monteert de opnamen. Voor het museum is dit een laagdrempelige manier om een breder publiek te bereiken.

Er zijn inmiddels vijf vlogs geplaatst (op het moment van uitkomen van de nieuwsbrief waarschijnlijk al zes), waarvoor tegelijk een eigen YouTube kanaal is geopend:

https://www.youtube.com/channel/UCyV2V9OLPGj_Oo2-93UMLiw.

De vlogs worden verder gedeeld op facebook, Instagram, LinkedIn en twitter, krijgen daar veel reacties en worden op hun beurt weer gedeeld.

Tegels op Locatie

Sinds half december vorig jaar zijn er weer vijfhonderd nieuwe adressen ingevoerd in de documentatie van Tegels op Locatie, een project dat voor iedereen digitaal toegankelijk is. Als een ongetwijfeld willekeurige greep uit het nieuwe aanbod noem ik er hier enkele.

- Allereerst het brugwachtershuisje dat in 1961 is gebouwd bij de Merwedeburg tussen Gorkum en

Sleuwijk. Al bijna zestig jaar trekt hier een eindeloze stoet auto's voorbij, velen rijden dagelijks dezelfde route, maar het lot van snelwegkunst is om slechts vluchtig bekeken te worden. Nu de brug zal worden vervangen en onderzocht werd of het markante brugwachtershuis gered en verplaatst zou kunnen worden, trokken de tegelmozaïeken eindelijk de aandacht.

(foto Daan Schaars)

Verschillende krantenartikelen meldden destijds dat bij de opening van de brug een model van het nog onvoltooide 'mozaïekfries' aangeboden werd door de Kamers van Koophandel. Wie echter de maker of ontwerper was, vermeldden de artikelen niet, en het is ook niet herkenbaar gesigneerd (alleen de letters RT). Oud-medewerkers van het ministerie van verkeer en waterstaat hebben in dit verband enkele keren de naam van de bekende kunstenaar Jits Bakker (1937-2014) genoemd, maar de beheerders van zijn nalatenschap kunnen niets vinden dat op zijn betrokkenheid wijst.

Vooralsnog is dit een anoniem kunstwerk.

- In Rotterdam zijn dit voorjaar verschillende projecten gedocumenteerd van de van oorsprong Delftse kunstenaar Ben Hosman (1945). Vanaf de jaren negentig heeft hij vele projecten gedaan om de leefbaarheid van wijken en buurten te verbeteren.
- Hij nodigde buurtbewoners en kinderen uit om voorstellingen te ontwerpen en schilderen, waarmee hij groepen samen aan tafel bracht. Het eindresultaat, vaak gebakken in de ovens van de Porceleyne Fles in Delft, gaf vervolgens blijvend kleur en een eigen karakter aan een buurt, school, station of wijkgebouw.

(Tegeltableau van Ben Hosman in metrostation Beurs kort na de renovatie in 2000)

- In de Rotterdamse wijk Hillegersberg zijn in de Heiligerleestraat (postcode 3051JJ, gebouwd in 1928-1929) boven twaalf voordeuren aan de oneven zijde grote keramische reliëfs aangebracht met die-

ren, zoals de gans, de vleermuis en de hagedis. Deze bouwkeramische gevelstenen zijn gesigneerd 'Distel'. Ze passen in de bescheiden traditie om aan

rijtjeshuizen een eigen karakter te geven door een gevelsteen met naam toe te voegen, zodat je niet allereerst op een nummer woont. Ook twee huizen in de nabije Emmalaan hebben gevelstenen uit deze serie. Ze zijn vervaardigd door de Goudse Aardewerffabriek Goedewaagen, die in 1924 de Amsterdamse plateelbakkerij "De Distel" overgenomen had en deze merknaam nog voerde voor speciale producties. Ontwerper van de gevelstenen in chamotte was Willem van Norden (1883-1978).
Johan Kamermans

Schenking aan het museum.

In de maand juni heeft ondergetekende een bijzondere tegel aan het museum geschonken. De aanleiding was het bericht dat de kunsthandelaar, Bob Haboltdt, een schilderij aan het Rijksmuseum had geschonken vanwege de coronapandemie. Nu hij zag dat de musea het zwaar hebben, wilde hij graag iets doen voor zijn favoriete museum. Ik dacht, wat hij kan, kan ik ook. In mijn geval is het Tegelmuseum mijn favoriet en ben ik daarvoor op zoek gegaan naar iets toepasselijks. Omdat ik recent gedoken ben in de cultuur van het herdenken en geven, kwam ik op een idee. Al sinds de oudheid worden bijzondere gebeurtenissen, zoals overwinningen of veldslagen herdacht met cadeautjes of evenementen zoals toernooien. In de renaissance kwamen daar penningen bij met plaatjes en tekst. Het voordeel van een penning is dat hij in grote oplagen geproduceerd kan worden en afhankelijk van het materiaal ook bij zeer belangrijke mensen in de smaak valt. De 80-jarige oorlog met haar vele veldslagen en bestanden heeft zeer veel penningen in onze contreien opgeleverd. Sinds die tijd is het verzamelen van penningen naast munten een beschaafde hobby. Vanaf de 18^e eeuw verschenen naast penningen ook keramische voorwerpen zoals borden en tegels, die een bepaalde gebeurtenis gedenken. De huwelijken van met name onze stadhouders waren populair. In de 19^e eeuw zien we door de industrialisatie de aantallen van keramische borden en tegels toenemen. In mijn collectie heb ik er een aantal die betrekking hebben op het Britse koningshuis. Twee

met koningin Victoria voor respectievelijk haar 50 en 60-jarig regeringsjubileum, en een rechthoekige tegel met kroonjuwelen. Die laatste leek mij wel geschikt als tegel die het huidige jaar 2020 memoreert dankzij de kroon, corona in het latijn, en de Britse kroonjuwelen met Brexit. Een

derde associatie is de herkomst van deze kroon. Het blijkt te gaan om de Schotse kroonjuwelen zoals die in Edinburg worden bewaard. Het land van de voorouders van onze directeur Eric Mackay. Hopelijk komen we er nog achter voor welke gelegenheid deze tegel rond 1850 is geschilderd (misschien de kroning van koningin Victoria?) en in welke fabriek. Als iemand het weet, laat het me weten!

Frans Klein

Vriendenvitrine

Het wordt een eentonig verhaal, maar door de heersende pandemie en de daarop volgende sluiting van het museum is ook de Vriendenvitrine enigszins “gedeprogrammeerd”. De nieuwe curatoren, Frans Klein en ondergetekende streven ernaar om vanaf 1 oktober weer een nieuwe collectie tentoon te stellen.. Nieuwe aanmeldingen voor de vriendenvitrine zijn uiteraard van harte welkom. Laat iedereen meegenieten van uw meest bijzondere en/of fraaiste stukken! U kunt contact met ons opnemen via email info@vriendennederlandstegelmuseum.nl, of telefonisch, 06 16564240 (Leo) en 06 51753909 (Frans)

Leo van Druten

Tegelexcursies en -reizen in binnen- en buitenland

Studiereis Valencia

Vanwege de Corona crisis, zoals bekend, heeft de reis naar Valencia dit voorjaar helaas geen doorgang kunnen vinden. Gelukkig hebben we de hotelovernachtingen kunnen verplaatsen naar 2021 en zijn er vouchers ontvangen voor de vluchten. De reis staat nu gepland van 6 tot en met 12 mei 2021. Nu maar hopen dat het virus niet opnieuw spelbreker wordt in 2021. Het programma voor de reis zal indien nodig aangepast worden aan de dan geldende maatregelen.

Mark van Veen

Tegels in den vreemde

Emmerik, een kijkje over de grens

Vorig jaar vielen de monumentendagen in Nederland en Duitsland niet op dezelfde datum. In Nederland is dat altijd het tweede hele weekend van september, in Duitsland is de Tag des offenen Denkmals alleen op de tweede zondag, en dat kwam toevallig een week vroeger uit. Een mooie gelegenheid om eens even de grensregio rond Emmerik op de fiets nader te verkennen. Daarbij bezocht ik ook de laatmiddeleeuwse stadskerk van Emmerik, die aan de heilige Aldegunda gewijd is, en trof daar tot mijn verrassing de wanden van de noordelijke koorkapel bekleed met een lambriering van voor mij onbekende tegels.

Uitgevoerd in reliëf, met decors en patronen die doen denken aan middeleeuwse vloertegels, maar heel kleurrijk. Veel jonger, 1891, maar zeker niet industrieel te noemen. Een kerkgidsje leert dat de tegelwand is ontworpen door de kerkschilder Friedrich Stummel uit Kevelaer en uitgevoerd door de pottenbakker Wilhelm

Rinck (1856-1936) uit Anholt. Zij waren ook verantwoordelijk voor de rijke tegelwanden van de St.-

Pancratiuskerk in de nabije grensplaats Anholt (die ik nog niet uit eigen waarneming ken). Een *Geheimtipp*, om uit te kijken naar het moment dat je weer uitstapjes kunt maken.

Johan Kamermans

Mijn favoriete internettegel

Nu steeds meer musea die tegels in hun bezit hebben de mogelijkheid bieden om de collectie digitaal te bekijken, is het ook mogelijk vanachter de computer of op tablet of telefoon rond te struinen tussen tegels. Door in de zoekfunctie “tegels” (of bijvoorbeeld majolica) in te tikken wordt men de schatkamers binnengeleid.

Het idee voor deze rubriek kwam van Ger de Ree, die zelf ook de aftrap deed. Deze keer de favoriete inter-
nettegel van Willem Kasteleyn:

“Deze fraaie polychrome tegel zag ik op de website van Freek Mayenburg, www.spijkertegels.nl.

Mijn keuze viel op deze tegel, omdat ik al 40 jaar kinderspeltegels verzamel en toch deze voorstelling niet kende. Volgens mij gaat het hier om het spel “bok-sta-
vast”. Zie ook Pluis, Kinderspelen op tegels, blz. 109, afbeelding 158.”

Voor iedereen die graag zelf digitaal op pad gaat en een favoriete internet-tegel heeft, laat het ons weten! Stuur een afbeelding, onder vermelding van de verblijf-
plaats, uw motivatie en uw naam naar info@vriendennederlandstegelmuseum.nl.

Stuur een afbeelding, onder vermelding van de verblijf-
plaats, uw motivatie en uw naam naar info@vriendennederlandstegelmuseum.nl.

Tegelnieuwtjes

Studie naar Amsterdamse tegels in de vroege Gouden Eeuw 1588 – 1647

Vooraankondiging
Binnenkort ver-
schijnt er weer een pennenvrucht van Vriend Peter Sprangers. Dit keer wordt de Amsterdamse tegelproductie onder de loep genomen.

Aan de hand van meer dan 700 afbeel-
dingen van tegels en tegeltableaus tracht hij zich een beeld te vormen van de tegelproductie van 1588 tot 1647 in Amsterdam,

daarbij geholpen door diverse archeologische diensten en enthousiaste verzamelaars en antiquairs. Aan de hand van o.a. afbeelding, vindplaats, dikte en scherf-
kleur wordt geprobeerd de tegels toe te schrijven aan de toen bekende plateelbakkerijen. De gegevens van deze plateelbakkerijen en hun medewerkers zijn keurig geordend in tabellen.

Het boekje wordt rijk geïllustreerd met afbeeldingen uit de beeldbank van het Stadsarchief Amsterdam. Verwachte datum van uitgeven is 25 oktober en de kosten zullen € 26,95 bedragen.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Peter Sprangers info@hkth.nl.

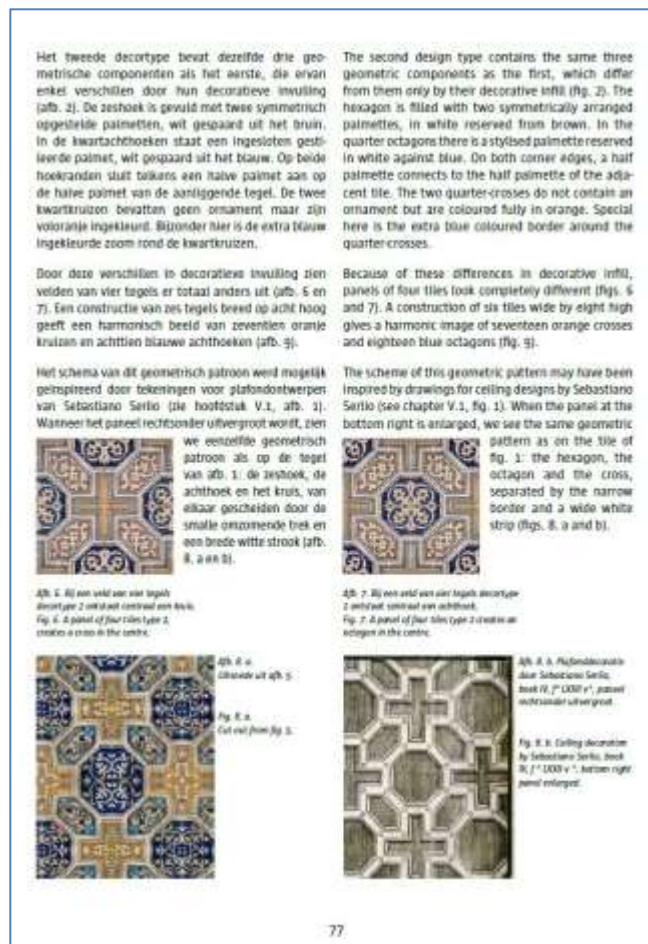

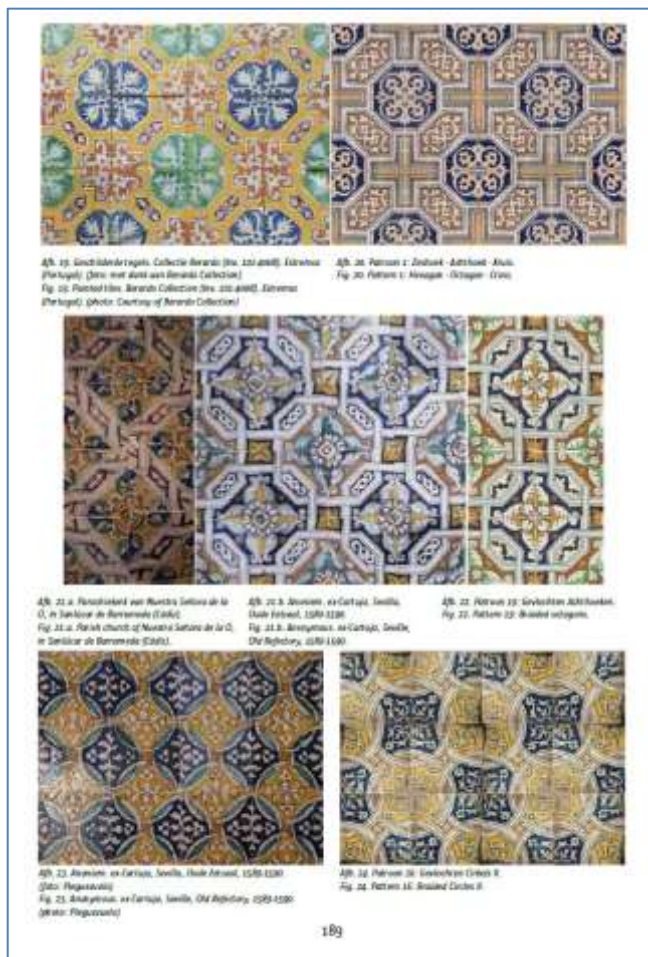
Aankondiging boek en tentoonstelling

Raakvlakken tussen Oost en West Onderzoek van geometrische tegeldecors uit de Nederlanden

Geometrische decors op vroege tegels uit de Neder-
landen is bij voortdoring een onderwerp dat interesse heeft bij verzamelaars. Hoe komen meetkundige figuren zoals driehoeken, vierkanten, zeshoeken, achthoeken, kruizen, sterren en zelfs cirkels met een islamitische achtergrond op tegels terecht? Een groepje Vrienden - Frans Caignie, Johan Kamermans, Wim van de Loo, Ger de Ree en Lejo Schenk - met interesse in dit onderwerp, kwam in februari 2018 bijeen om te onderzoeken of zij aan dit ingewikkelde onderwerp een publicatie en expositie zouden kunnen wijden. De directe aanleiding hiervoor was een boekje dat Wim van de Loo had gelezen, waarin het reisverhaal staat opgetekend van Maite Karssenberg die met vader Goossen naar Isfahan was gereisd om er de geometrie op tegels uit Iran te bestuderen: *Snijpunt Isfahan*.

De uitdaging werd aangegaan en de taken en hoofd-
stukken werden verdeeld over de vijf teamleden en in meerdere opvolgingsvergaderingen groeide het boek uit tot een werk van 224 pagina's met 435 afbeeldin-
gen en tweetalig Nederlands-Engels. Lejo behandelt de geometrie in het Islamitisch cultuurgebied, Wim heeft het over tinglazuur en het geometrisch ornament, Frans bespreekt een selectie van 20 vroege geome-

trische tegeldecors, Johan het geometrisch decor op de latere Nederlandse wandtegels en Ger het geometrisch patroon na 1850. Hans van Lemmen heeft de Engelse vertaling grondig nagekeken.

Wim had al gauw contact gemaakt met vader en dochter Karssenberg. Goossen Karssenberg, beroepshalve ontwerper en analyticus van geometrische patronen, werd bereid gevonden om in hoofdstuk IV een bijdrage te leveren over de meetkundige aspecten van tegeldecors en analyseerde de geometrie van enkele van de 20 vroege tegeldecors. Een verrassende, heel bevattelijke analyse die bij ons weten nooit eerder werd gemaakt, noch gepubliceerd. Frans kon ook de Spaanse tegeldecors Alfons Pleguezuelo, professor aan de Universiteit van Sevilla, boeien voor dit onderwerp. Resultaat: een hoofdstuk over de evolutie in productie en ontwerp van de Spaanse tegel en een tweede hoofdstuk waarin geometrische decors op Spaanse tegels geplaatst worden naast overeenkomstige tegeldecors uit de Nederlanden. Een dergelijk verregaande analyse van overeenkomsten en wederzijdse beïnvloeding tussen beide tegelculturen werd nooit eerder gepubliceerd.

De werkgroep is ver gevorderd en gaat nu op zoek naar een uitgever. Ook wordt er hard nagedacht over de opzet van de tentoonstelling. Deze zal in de loop van 2021 geopend worden.

Helaas zijn de kosten voor boekproductie en tentoonstelling nog maar gedeeltelijk gedekt. Externe medefinanciering zal noodzakelijk zijn. Daarom zal

ook een beroep gedaan worden op geïnteresseerde Vrienden door middel van een voorintekenactie op het boek. Details daaromtrent zullen volgen in een mailing van begin 2021, mogelijk in combinatie met het volgende Vriendennieuws.

De auteurs: Frans Caignie, Johan Kamermans, Wim van de Loo, Ger de Ree, Lejo Schenk en medeauteurs Goossen Karssenberg en Alfonso Pleguezuelo.

European Ceramic Tile Circle (ECTC)

De mededelingen betreffende ECTC zijn uitgebreid op onze website te zien. Het laatste bulletin is te vinden via de volgende link:

<https://vriendennederlandstegelmuseum.nl/publicaties/bulletin-ectc/235-ectc-bulletin-nr-47-mei-2020>.

Een aantal onderwerpen wordt hieronder uitgelicht.

Beurzen in binnen- en buitenland

Nederland

Tegel- en bodemvondstenbeurs Delft

Zaterdag 10 oktober 2019 van 9.00-13.00 uur. Onder voorbehoud!

Locatie: Zalencentrum Congregatiegebouw, Brabantse Turfmarkt 9, Delft. Er is volop parkeergelegenheid (vanaf 10 uur betaald).

Het aanbod op deze beurs bestaat uit voornamelijk Nederlandse bodemvondsten zoals: baardmankruiken, majolica, tin, glas, metaaldetectorvondsten en munten. Inlichtingen: Theo van Halderen (email: thaldere@yahoo.com; tel: 0152122227 of 0648466725).

<https://www.facebook.com/Tegel-en-bodemvondstenbeurs-Delft-324496047725193/>

Tegelbeurs Leersum

Zaterdag 12 september 2020 van 10.30 – 14.30 uur (de toegang is gratis).

In verband met Corona hebben we deze keer de beschikking over het grootste gedeelte van de sporthal (800 m²) met een zeer hoog plafond. Er is een goed ventilatiesysteem.

Bij binnenkomst staat er ontsmettingsmiddel op tafel en dient u op een lijst uw naam en telefoonnummer op te schrijven (voor standhouders niet nodig, die gegevens worden door de organisatie vooraf doorgegeven) Na de glazen schuifdeuren kunt u direct links gebruik maken van de lift.

Houd u aan de corona richtlijnen: looproute, afstand bewaren en een aparte ingang en uitgang

Een mondkapje is niet verplicht

Locatie: Sport- en Cultuur Centrum De Binder, Hoflaan 29, Leersum.

Routebeschrijving: A12 (Utrecht/Arnhem) → Afslag 22 Maarsbergen/Leersum → onderaan afslag rechtsaf ± 5 km richting Leersum volgen → doorrijden tot

rotonde en vervolgens linksaf → 1e stoplicht rechtsaf
→ na ± 200 meter ligt de Binder aan uw linkerhand.
Inlichtingen: Gré van Essen & Nora de Nas, T: 0031
(0) 620282073, email: noradenas@gmail.com.

Congressen

Nederland

Online – Interieurplatform: Keramische pracht; tegels in het interieur

18 september 2020 van 13.30 tot 16.45 uur.

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed nodigt u uit deel te nemen aan het online Interieurplatform, dat dit jaar geheel in het teken staat van de tegel.

Normaal gesproken vindt deze bijeenkomst plaats in Amersfoort, maar dit jaar dus een online versie.

De bijeenkomst is georganiseerd in samenwerking met de Erfgoedacademie en er zijn 4 sprekers: Hans van Lemmen, Kate van Lookeren Campagne, Mario Baeck en Michiel Overhoff. Deelname is gratis, maar u dient zich wel van tevoren aan te melden. Via onderstaande link vindt u het programma en kunt u zich aanmelden:

<https://www.cultureelerfgoed.nl/actueel/agenda/2020/09/18/interieurplatform-keramische-pracht-tegels-in-het-interieur>

Verenigd Koninkrijk

Manchester - TACS Conference: Terracotta: Past Present and Future.

Deze conferentie, aangekondigd in het vorige Vriendennieuws, is uitgesteld tot nader order. Blijf op de hoogte via

<https://tilesoc.org.uk/tacs/index.php/tile-events/>.

Musea en tentoonstellingen in binnen- en buitenland

Nederland

Den Haag – Kunstmuseum, voorheen Gemeente museum

Verlengd tot 22-11-2020 vanwege de gedwongen sluiting.

Koninklijk Blauw, een ode aan het delfts blauw.

Topstukken uit de collecties van het Rijksmuseum, Paleis het Loo, museum het Prinsenhof en diverse Europese collecties.

Stadhouderslaan 41, 2517 HV Den Haag.

Openingstijden: Di – Zo: 10 – 17 uur.

Graag een ticket boeken via tickets@kunstmuseum.nl.
www.kunstmuseum.nl

Delft - Museum van Meerten

Doorlopende tentoonstelling.

Het voormalige huis van Lambert van Meerten is weer open voor het publiek. In dit huis, gebouwd in “oud-hollandse” stijl in 1893, zijn veel bouwfragmenten verwerkt waaronder tegeltaleaus.

Oude Delft 199, 2611 HD Delft.

Openingstijden: Wo – Zo, 10 – 16 uur.

Tickets zijn verkrijgbaar via

www.tickets.museumhuizen.nl

www.museumhuizen.nl

Duitsland

Zons - Kreis Museum

Zons.

Grote collectie

Jugendstiltegels,

tevens tin en

glaskunst.

Schloßstrasse 1,

41541 Dormagen (ten

zuiden van Düsseldorf

aan de Rijn).

Openingstijden:

Di – Vr, 14 – 18 uur. Za - Zo , 11- 18 uur.

<https://www.museum.de/museen/kreismuseum-zons-1>

Frankrijk

Rambouillet - Kasteel van Rambouillet

Vanaf de middeleeuwen is aan dit kasteel verbouwd.

Sinds 1883 is het een presidentieel paleis. Rond 1700

is er in het souterrain een kamer ingericht als badka-

mer met Nederlandse tegels waaronder grote Delftse

polychrome tableaus met bloemen en vogels. De

kwetsbare kamer is helaas niet toegankelijk maar wel

zichtbaar van buiten via het raam.

Openingstijden: Wo – Ma, 10 – 17 uur.

<http://www.chateau-rambouillet.fr/en/>

Oostenrijk

Salzburg - Die Residenz

Het bisschoppelijk paleis met veel 18^e-eeuwse tegel-

kachels is nu een museum met schilderijen,

pronkzalen en kunstnijverheid. Zeker een bezoek

waard!

Residenz zu Salzburg,

Residenzplatz 1, 5020

Salzburg.

Openingstijden:

Wo – Ma: 10 – 17 uur.

[https://www.salzburg-](https://www.salzburg-burgen.at/en/residenz/)

[burgen.at/en/residenz/](https://www.salzburg-burgen.at/en/residenz/)

Portugal

Estremoz - Museu Berardo Estremoz – 800 jaar tegelgeschiedenis

Een nieuw museum in een oud stadspaleis met daarin een overzicht van de tegel van ca. 1250 tot heden.

In 35 zalen worden de diverse tegels getoond waaronder ook tegels uit Nederland.

Largo Dragões de Olivença, 100, Estremoz.

Openingstijden: dagelijks van 9 – 19 uur, behalve op feestdagen.

<http://museuberardo.estremoz.pt>,

https://museuberardoestremoz.pt/pdf/Museu_Berardo_Estremoz-Folheto-EN.pdf

Verenigd Koninkrijk

Edinburgh – Palace of Holyroodhouse
16^e-eeuwse koninklijke residentie in Schotland met diverse kamers met haarden met “Delftware” tegels.

Canongate, The Royal Mile, Edinburgh EH8 8DX, Schotland.

Openingstijden: Do – Ma: 9.30 – 16.30 uur.

<https://www.rct.uk/visit/palace-of-holyroodhouse>

USA

New York – ISAW - A Wonder to Behold, Craftsmanship and the Creation of Babylon's Ishtar Gate

Institute for the Study of the Ancient World (ISAW) presenteert een tentoonstelling die vakmanschap en de kracht van klei, glas en steen laat zien aan de hand van overgebleven fragmenten van Babylons iconische Ishtarpoort en Processieweg,

Met bijna 150 felgekleurde grote en kleine kunstwerken en grondstoffen in verschillende stadia van bewerking, behandelt de tentoonstelling de creatie van heilige ruimtes en objecten, waaronder monumenten, goddelijke beelden, persoonlijke versiering, en meer. Deze tentoonstelling laat zien hoe ogenschijnlijk alledaagse materialen krachtige stoffen waren die door deskundige vakmensen werden omgevormd tot een prachtig monument.

Institute for the Study of the Ancient World, 15 East 84th Street New York, NY 10028

Openingstijden: Momenteel gesloten!

Normaal Wo – Zo: 11 – 18 uur, Vr: 11 – 20 uur.

<https://isaw.nyu.edu/>

Publicaties in binnen- en buitenland

Nederland

Boekbespreking Nederlandse tegels uit de 20ste eeuw met Chinese en Japanse voorstellingen

Een paar jaar geleden kocht ik een partijtje tegels waaronder zich er

een bevond die nogal uit de toon viel.

Er stond een Chinees op afgebeeld. Kitsch” was mijn eerste gedachte en “en niet oud”. Nadere beschouwing zwakte dit oordeel aanzienlijk af. De figuur was erg mooi en met veel detail geschilderd, en glazuur en baksel waren prachtig. Er stonden ook twee Chinese karakters op die waarschijnlijk meer duidelijkheid zouden verschaffen omtrent de voorstelling, maar kennis van het Chinese schrift is mij niet gegeven. Onlangs verscheen het boek “Nederlandse tegels uit de 20ste eeuw met Chinese en Japanse voorstellingen” door Jan Pluis en Min Chen, dat aandacht besteedt aan deze bijzondere groep tegels die een eigen plaats heeft binnen de door China geïnspireerde decoraties.

Kort na de introductie van het Chinees porselein in Nederland aan het begin van de zeventiende eeuw, dat onmiddellijk zeer in de smaak viel, is geprobeerd dit te evenaren. Wat het baksel betreft ging dit niet want men miste hier te lande een essentieel bestanddeel, de porseleinaarde of kaolien. Qua decoratie lukte het beter en zo kwam het dat de Nederlandse majolica- en tegeldecors een modieus Chinees, en in hoofdzaak blauw, uiterlijk kregen. De bekende wan-li omljstingen en de zogenaamde “Chinees tuin” zijn hiervan een voorbeeld. Ook bleven hiernaast traditionele Nederlands/Vlaamse versieringsmotieven gangbaar.

In de loop van de achttiende eeuw raakten de Chinese decors uit de mode en verdwenen langzaam uit beeld.

In Engeland, aan het begin van de twintigste eeuw, genoten tegels met een Chinese (mens)figuur een zekere populariteit. Een Nederlands-Engelse zakenman, die behalve in olie ook in kunstnijverheid en tegels handelde, een zekere Martin van Straaten, speelde hierin een sleutelrol. Hij importeerde uit China (porseleinen) tegels die in Engeland gretig aftrek vonden. Op zeker moment liep de kwaliteit van de tegels uit China terug waarop hij zich afvroeg of dergelijke tegels ook in Nederland vervaardigd zouden kunnen worden. Dat bleek inderdaad het geval te zijn en zo werden er in Utrecht, Harlingen en Makkum vanaf omstreeks de jaren '20 tegels gebakken, aanvankelijk voor de Engelse markt, maar later ook voor het eigen land.

Het uitstekend gedocumenteerde en geïllustreerde boek laat aan de hand van bedrijfsgegevens, correspondentie, modellenboeken en dergelijke duidelijk zien hoe een en ander een plaats kreeg binnen de Nederlandse tegelproductie.

Naar mijn idee zijn tegels de gidsfossielen van een cultuur en het is ook aan de hand van deze specifieke tegels mogelijk een inkijkje te krijgen in de Chinese iconografie. Jan Pluis en Min Chen doen dit op voorbeeldige wijze door bijvoorbeeld te wijzen op de invloed van de Chinese mythologie, literatuur en poëzie, die aldus "zichtbaar" wordt.

De invloed van Japan op de tegelcultuur is veel minder groot dan die van China, mede veroorzaakt door de lange geslotenheid van het land. De meeste (sier)tegels met een Japans decor dateren uit het midden van de twintigste eeuw en later.

Wat niet helemaal duidelijk gemaakt wordt in dit boek is de toepassing van deze tegels, zijn ze in een wand toegepast, of waren ze alleen maar voor de sier? Hoekversieringen veronderstellen een wandvlak, maar een muurtje met de zorgvuldig geschilderde personen lijkt een kostbare aangelegenheid.

Na kennis genomen te hebben van dit voor tegelliefhebbers, maar ook voor cultuurminnaars in het algemeen, voortreffelijke boek werden mijn vragen omtrent mijn aanwinst beantwoordt. De figuur is Xu Sheng, een generaal. Figuur in de klassieke Chinese "Roman van de Drie Koninkrijken".

Leo van Druten

Nederlandse tegels uit de 20ste eeuw met Chinese en Japanse voorstellingen.

Jan Pluis en Min Chen
Ca 285 afbeeldingen.
Nederlands en Engels,
pp. 96, ISBN 978-90-5997-294-0

Uitgave Primavera
Pers, Leiden 2020.

Duitsland

Dr. Bernd Röder, Die Servais-Werke. Künstlerisch anspruchsvolle Keramik aus Ehrang

Een overzicht van de productie van de Servais fabriek in Ehrang bij Trier, ook bekend om zijn productie van Jugendstiltegels.

Duits, pp. 60, € 6,50. Te bestellen bij Stadtmuseum Trier.

<http://m.museum-trier.de/shop/>

Günther Kallen, Wissenschaftlichen Bestandskatalog der Sammlung „Fliesen im Jugendstil: Die Sammlung Beatrix und Axel Vater“

Kreismuseum Zons, € 16,-. Bestellen: via email aan kreismuseum-zons@rhein-kreis-neuss.de of per telefoon op nummer 0049 2133/53020.

Portugal

800 Anos de história do azulejo – Catalogus van de expositie in Museu Berardo Estremoz

Op de website van het museum is de catalogus van de tentoonstelling te downloaden:

<http://museuberardo.estremoz.pt.>

Ga hiervoor helemaal naar onderen op de homepage en u ziet de Download knop verschijnen. Het bestand is 61 Mb en bevat 778 pagina's met prachtige kleurenfoto's van vooral Portugese en Spaanse, maar ook enkele Nederlandse tegels.

De Spaanse bijdrage is van Alfonso Pleguezuelo; de Portugese van José Meco.

Websites

Nederland

De website van Freek Mayenburg is weer verder verbeterd.

<http://www.spijkertegels.nl/>

België

Rotterdamse tegels in het Onze-Lieve-Vrouwehospitaal te Kortrijk

<http://tegels-uit-rotterdam.com/olv.html>

Duitsland

Collectie: De verzameling Beatrix und Axel Vater in KreisMuseum Zons, ruim 600 Jugendstiltegels.

<https://rheinland.museum-digital.de/index.php?t=sammlung&gesusa=131>

Recent nieuws van Wilhelm Joliet
Duitse en Nederlandse 18^e-eeuwse tegels bij Schloss
Seusslitz.

<http://geschichte-der-fliese.de/disega.html>

Mettlacher Mosaikplatten in de Sint-Anna-Kapel,
Haltern am See

<http://www.geschichte-der-fliese.de/mmh.html>

Amsterdamse tegels uit de 18e eeuw in een barokhuis,
Markt 23, Grimma / Sachsen

<http://www.geschichte-der-fliese.de/grimma.html>

Portugal

Museo Berardo heeft inmiddels de meeste van haar
tegels online:

<https://www.berardocollection.com/?sid=50004&CID=101&lang=en>

Vriendennieuws digitaal

Wenst u Vriendennieuws digitaal te ont-
vangen, mail dan naar
vanveen.mark@gmail.com.

If you would like to receive the newsletter
of the Friends of the Dutch Tile Museum,
please send an email to
vanveen.mark@gmail.com.

Möchten Sie die Freunde-Nachrichten des
Vereins digital empfangen, bitte schreiben
Sie ein E-mail zu
vanveen.mark@gmail.com

Advertenties en informatie

Voor winkels, ateliers en bedrijven is er de moge-
lijkheid om in het Vriendennieuws te adverteren.
Het gaat dan om 1/8 pagina, die twee keer wordt
geplaatst (in februari en september).
Het tarief is €125.

Informatie voor het volgende Vriendennieuws
(februari 2021) kunt u voor 1 januari 2021
sturen naar Marianne Florschütz via
info@vriendennederlandstegelmuseum.nl

**Vrienden van het Nederlands
Tegelmuseum krijgen op vertoon
van de vriendenkaart 10% korting
op aankopen in de museumwinkel,
met uitzondering van boeken.**

Mazereeuw Antiquair
 Gespecialiseerd in Nederlandse Tegels,
 Delfts Aardewerk en Glas

Spiegelgracht 19 - 1017 JP Amsterdam
 +31 (0) 610441458 - johan@mazereeuw-antiquair.com
 www.mazereeuw-antiquair.com

KRAMER KUNST & ANTIK
 IN- EN VERKOOP VAN ANTIKE EN NIEUWE TEGELS

PRINSENGRACHT 807 / 1017 KA AMSTERDAM
 +31(0)20 626 11 16 / INFO@ANTIQUA-TILESHOP.NL
 WWW.ANTIQUA-TILESHOP.NL

REGTS
 ANTIKE TEGELS

IN- EN VERKOOP VAN
 ANTIKE NEDERLANDSE
 TEGELS

VOOR DE VERZAMELAAR,
 RESTAURATOR
 & DECORATEUR

FROONACKER 1A
 8801 KD
 FRANEKER

WWW.ANTIQUA-TILESHOP.NL
 + 31 (0) 85 060 1272

Tegel met een
 voorstelling van
 een vogel.
 Veelkleurig.
 1625-1650

FRIDES LAMÉRIS
 KUNST- EN ANTIKHANDSEL V.O.F.
 GLAS & CERAMIEK

NIEUWE SPIEGELSTRAAT 55
 1017 DD AMSTERDAM
 TELEFOON: 020-6264066
 TELEFAX: 020-6265893

KOOS ROZENBURG
 ANTIQUITEITEN

Spec. tegels en delfts blauw
 uit de 17e en 18e eeuw

ook: vroeg ijzer,
 meten en wegen,
 oude schaatsen

DELFT
 MARKT 2
 2611 GT
 015 2147828

Witteveen Restauratie

Specialist in conservatie en restauratie
 van keramiek en glas

Sperwer 8
 7132 EM Lichtenvoorde
 Gelderland

Tel: 0031 (0)6 - 21 92 63 53
 info@witteveenrestauratie.nl
 www.witteveenrestauratie.nl

Beleef keramiek en glas
 van alle kanten...

Word ook lid en ontvang:

Drie maal per jaar het tijdschrift Vormen uit Vuur,
 uitnodigingen voor allerlei activiteiten en
 onze nieuwsbrief VLAM!

Speciaal voor leden van het Tegelmuseum:

Schrijf u in via: www.vormenuitvuur.nl
 en vermeld: Lid Tegelmuseum

Eerste jaar
 € 30,-
 ipv
 € 45,-

Rob Michiels
 Auctions

Het veilinghuis met de grootste
 keus aan antieke tegels!

Volgende veiling:

EUROPESE KUNST
 27 SEPTEMBER

www.robmichiels.com